

✂ Tanja Lesničar - Pučko

Belgijca Silke Huysmans in Hannes Dereere v svojih gledaliških projektih uporabljata novinarske in dokumentaristične prijeme, nato pa sestavi ta zgodbo. Leta 2016 sta začela s proučevanjem rudarjenja in tako je nastala trilogija, ki smo jo lahko v zadnjih letih v celoti spremljali na festivalu **Mladi Levi**. Minuli teden sta se predstavila z zadnjim delom, *Iz globine*, ki proučuje kapitalistično logiko, ki vedno znova preseneti z lukrativnimi »rešitvami« problemov; tokrat z globokomorskim rudarjenjem.

Vaše predstave tematizirajo povezave med okoljsko, socialno in politično tematiko, predstava *Iz globine* pa je v celoti nastala s pomočjo računalnika, montaže obstoječih posnetkov oceana in vaših posnetkov pogovorov preko skypa. Ima torej minimalni okoljski odtis, je tudi to del vajin strategij?

Silke Huysmans: Okolje je najina

tema in vsekakor skušava živeti in delati tako, da bi pustila čim manjši odtis, res pa je, da je delo preko računalnika zdaj lažje, saj so zaradi covida ljudje veliko bolj pripravljeni sodelovati po tej poti, osebni stik je manj pomemben kot prej. Poleg tega v predstavi kaževa dogajanje sredi Tihega oceana, ki je neke vrste ne-prostor. Šele navzočnost treh ladij, s katerimi sva bila v kontaktu, družbe DEME - GSR, ki raziskuje možnosti globinskega rudarjenja, ladje znanstvenikov in Greenpeaceove ladje, ga je naredila za prostor. Da bi obiskala vse tri ladje, je bilo logistično nemo-goče, če bi izbrala le eno, verjetno znanstveno, pa bi izgubila distanco.

Hannes Dereere: Od doma pa sva lahko z vsemi tremi komunicirala simultano. Sva se pa s sogovorniki srečala kasneje, na premieri. Prišli so znanstveniki, predstavniki Greenpeaca in tudi predstavnik firme s svojimi pravnimi svetovalci.

In kaj so ti gledališki kritiki ugotovili?

Hannes Dereere (smeh): Predstavo so dobro sprejeli, tudi predstavnik

rudarske firme ni imel težav, so pa potem sledile kritike predstave, ki so ostro kritizirale to rudarjenje. Ne veva, ali je zato napovedal, da si bo oktobrsko ponovitev ogledala vsa ekipa.

Sliši se kot grožnja.

Silke Huysmans: Težava je v tem, ga govori flamsko z močnim naglasom in so se na ponovitvah ljudje v dvorani temu smejali ... Vsekakor oni spremljajo nas in mi njih. Doslej sva midva vabila ljudi, naj spregovori o svojih področjih, zdaj pa naju vabijo k sodelovanju znanstveniki, ker potrebujejo »prevajalca« za širše občinstvo.

To nedvomno drži, njihova sporočila v vaši predstavi so tako blede, tako splošna, kar sramotno slabo artikulirana. Morska znanost, ki ne zna artikulirati svojega polja v širši družbi? Celó v Cernu to znajo.

Hannes Dereere: Res so bili zelo frustrirani, tudi zato, ker so raziskovanje lahko opravili samo zahvaljujoč firmi DEME - GSR, ki skuša tam ustvarjati dobiček. Zato je njihov vodja tudi re-

kel, da lahko sicer povedo, ali bo to za podvodni svet slabo ali ne, toda vse njihove raziskave gredo v Mednarodni organ za morsko dno, ki je zelo netransparentna organizacija, in ni jasno, kaj se bo s temi ugotovitvami potem zgodilo.

A tudi Greepeace ni šel dlje od nenehno istih patetičnih fraz. Res nas lahko skrbi svet, v katerem le kapital govori prepričljivo, pri tem pa seveda na veliko manipulira in zavaja, češ da bi tako rešili svetovno energetska krizo.

Silke Huysmans: Imate prav, Greenpeace je ponavljal le eno: reciklaža. Vsa njihova sporočila so bila le reakcija na »rudarje«, niso pa ponovno razmislili o drugih možnostih. In v tem smislu so s svojim dualizmom podobni ljudem iz DE-ME-GSR, ker ne spodbujajo tretje možnosti, celovitega spreminjanja načina življenja, v katerega smo že v tem trenutku prisiljeni. Tako oboji utrjujejo status quo. Po drugi strani pa je Greenpeace edina organizacija, ki sploh ima možnost nadzirati takšne projekte, brez njih ne bi o tem vedeli skoraj nič, organizacije Pacific blue line, Sea at risk in druge sploh nimajo finančnih in tehničnih možnosti za tak nadzor. A tudi po mnenju okoljevarstvenice Maureen Penjueli s Fidžija moramo nehati z nenehnimi reakcijami, ker s tem ponavljamo in še utrjujemo diskurz uničevalcev okolja, igramo njihovo igro na njihovem terenu, v kateri smo šibkejši in jo bomo izgubili. Delovati moramo proaktivno, s projekti, ki ponujajo boljše rešitve. Mislim, da smo ljudje na spremembe zdaj že pripravljeni, saj smo prav letos po vsem planetu soočeni s posledicami ogrevanja. Novo občutje je celo že dobilo ime, solastalgija, ki je neke vrste nostalgija po nekdanjem ugodju oziroma že kar travma zaradi podnebnih sprememb, naravnih katastrof, izginotja živalskih vrst in zdaj tudi zelene travice na belgijskih vrtovih. Vse to bi moralo nekaj premakniti v vseh glavah, ne le v okoljevarstvenih.

Kar je kljub temu dolgotrajen proces. Imamo v primeru globokomorskega rudarjenja še čas?

Hannes Dereere: Pravzaprav ne, saj mora Mednarodni organ za morsko dno na zahtevo investorjev v dveh letih pripraviti pravno podlago, nato pa bodo države podpisale zakon o

morju, ki bo omogočal tudi rudarjenje. Soglasje držav za rudarjenje bo moralo biti sicer stodontno, toda ali lahko zaupamo vladam? In še: ta organ rudarjenja ne bo nadziral, nadzor bo prepuščen nacionalnim državam!

Slabo kaže, še posebej, ker so v te raziskave že vložili izjemno veliko denarja.

Silke Huysmans: Se bojim, da res. Tako velike naložbe niso prepuščene tveganjem. Začetek komercialnega kopanja načrtujejo čez štiri leta. To kar, zdaj počnejo, je pripovedovanje zgodbe, pripravljanje terena.

Ena izmed stvari, ki me je v predstavi pretresla, je kako estetski so ne le posnetki živali, ampak celo posnetki tega podmorskega traktorja, ki orje po dnu.

Hannes Dereere: Estetsko deluje, ker so ga morali za posnetek osvetliti, saj je tam doli tema, prav tako nismo slišali hrupa stroja in mletja kamnin – oboje pa že zdaj moti ekosistem. Če se bo rudarjenje komercializiralo, bodo roboti ropotali 24 ur na dan mesece dolgo in seveda bo s tem uničen cel ekosistem na površini dveh Belgij. Za začetek ...

Vaša tema vas gotovo spravlja v depresijo, kako ste sploh prišli do nje?

Silke Huysmans: Rodila sem se v rudarski regiji v Braziliji, kjer so moji starši delali petnajst let, nato pa smo se vrnili v Belgijo. Leta 2015 se je v bližini kraja, kjer smo živeli, zgodila ena največjih svetovnih rudarskih nesreč zaradi nepravilnega hranjenja kemikalij, ki jih uporabljajo pri čiščenju rude, na primer zlata, ki so preplavile in uničile vasi, ljudi, reko ... Nesrečo sem spremljala na belgijski televiziji, potem so sledile grozljive informacije naših tamkajšnjih sorodnikov in prijateljev. Rudarska družba, v kateri so tudi evropski investitorji, pa je nato pojasnila zadevo tako: »Na dogodek je treba gledati z drugačne perspektive.« Ko sva to slišala, sva si s Hannesom rekla: Prav, pa dajva na to pogledati z drugačne perspektive. Tako je nastal projekt Rudarske zgodbe. Ki sta mu sledili še dve rudarski zgodbi. Lahko bi s tem nadaljevala, na primer z bitcoin rudarjenjem, a sva raje ostala pri trilogiji, z rudarjenjem pa se bova naprej ukvarjala le še v podcastu v sodelovanju z znanstveniki. ✕

Doslej sva midva vabila ljudi, naj spregovorijo o svojih področjih, zdaj pa naju vabijo k sodelovanju znanstveniki, ker potrebujejo prevajalca za širše občinstvo.

Okolje je najina tema in vsekakor skušava živeti in delati tako, da bi pustila čim manjši odtis, res pa je, da je delo preko računalnika zdaj lažje, saj so zaradi covida ljudje veliko bolj pripravljeni sodelovati po tej poti, osebni tik je manj pomemben kot prej.